

ΟΙ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Αἱ Ἑλληνικαὶ παροικίαι ἐν Ῥωσσίᾳ δὲν εἶνε νέαι. Ἀπὸ αἰῶνων ἐκεῖ εὗρισκον καταφύγιον οἱ ἀπάτριδες καὶ καταδιωκόμενοι ὁμογενεῖς μας. Κυρίως τὸ μεταναστευτικὸν ἐξ Ἑλλάδος ρεῦμα εἰς Ῥωσσίαν ἤρξατο ἀφ' ἧς ἀνήλθε τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον τῆς Ῥωσσίας ἡ ἡγεμονόποις Σοφία Παλαιολόγου. Ἐκτοτε οἱ ἐν Ἰταλίᾳ Ἕλληνες φυγάδες, ἤρξαντο μεταβαίνοντες εἰς Ῥωσσίαν, ἐνθα εἰσήγαγον τὸν πολιτισμὸν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ. Πλείστα τῶν ἐκ λάμπρων μνημείων τοῦ Κρεμλίνου εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνήκουσι, πάντα δὲ ταῦτα ἔδωσαν ἰδιαιτέρον ὄλως χαρακτῆρα εἰς τὴν λευκόλιθον πρωτεύουσαν τῶν Ἀρχαίων Τσάρων. Τὸ μεταναστευτικὸν ὅμως ρεῦμα ἤρξατο κυρίως ἐπὶ τῆς Αἰκατερίνης τῆς Β', ἣτις παντὶ σθένει προσεπάθει νὰ ἐκλύσῃ εἰς Ῥωσσίαν Ἕλληνας, ὅπως ἐνοικήσῃ τὴν καταληφθεῖσαν Κριμαίαν, εἰς ἀντικατάστασιν τῶν φευγόντων Τατάρων. Ἴνα καταστήσῃ εὐχερέστερον τὸν ἐνοικισμὸν, ἡ αὐτοκράτειρα διὰ χρυσοβούλων ἐχορήγησε προνόμια εἰς τοὺς ἀποίκους Ἕλληνας, ἅτινα οὐδεὶς τῶν ὑπηκόων τῆς εἶχεν. Γαῖα: ἐκτεταμέναι παρεχωρήθησαν δωρεὰν αὐτοῖς, ἐπὶ μακρὰ δ' ἔτη ἀπηλλάγησαν πάσης φορολογίας, καὶ μέχρις ἐσχάτων οὐδὲ στρατιωτικὴν κὰν ὑπηρεσίαν ὑπεχρεοῦντο νὰ ἐκπληρώσῃ. Τοῦτο ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ πληθύνωνται ὁσμημέραι οἱ μετανάσταί, καθ' ὅλην δὲ τὴν ἑκτασιν τῆς Κριμαϊκῆς παραλίας πόλεις καὶ κωμοπόλεις ἀναγέρθησαν, φέρουσαι ἑλληνικώτατα ὀνόματα, βαθμηδὸν δὲ μετεβλήθησαν εἰς πλούσια ἐμπορικὰ κέντρα, τὰ ὅποια ἐπέχυσαν νέαν ζωὴν εἰς τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν ὑπὸ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς ὠραίας χερσόνησον.

Αἱ ἑλληνικαὶ παροικίαι ἐπληθύνοντο ἐφ' ὅσον δυσχερέστερος καθίστατο ὑπὸ ξενικὴν κυριαρχίαν ὁ βίος ἐν Ἑλλάδι. Σήμερον δὲ καθ' ἅπασαν τὴν μεσημβρινὴν Ῥωσσίαν ὁ περιηγητὴς συναντᾷ πολυπληθεῖς κώμας καὶ χωριά, κατοικούμενα ὑπὸ Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι ἀπὸ ἐνὸς καὶ πλέον αἰῶνος ἐγκατασταθέντες ἐκεῖ, ἀποτελοῦν ἰδιαιτέραν ὄλως κοινωνίαν, λαλοῦσιν ἰδιοῤῥυθμὸν τινα γλώσσαν οὔτε ἑλληνικὴν καθ' αὐτό, οὔτε ρωσικὴν ἀλλὰ μίγμᾶ τι τῆς πρὸ δύο αἰῶνων λαλουμένης Ἑλληνικῆς καὶ τῆς σημερινῆς Ῥωσσικῆς. Περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν οἱ χωρικοὶ οὗτοι δὲν ἔχουσι σαφῆ ἰδέαν. Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν περιηγούμενος τὴν Κριμαίαν ἐπισκέφθη τὰ χωριά ταῦτα καὶ πολλὰκις ἐφιλοξενήθη εἰς τοὺς

οἰκίσκους τῶν. Οἱ πλείστοι τούτων φέρουσιν ὀνόματα τὰ ὅποια ἐλάμπρυνεν ἡ αἰγλή τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος. Καὶ τοι ὅμως διέρρευσαν δύο αἰῶνες ἀφ' ἧς οἱ πατέρες τῶν ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν φιλόξενον ἐκείνην γῆν, ἐν τούτοις διατηροῦσι πλείστα τῶν ἑλληνικῶν ἐθίμων, διασώζουσι τὰ παραμύθια καὶ τὰς παραδόσεις τῆς πρώτης αὐτῶν πατρίδος, μετ' ἐπιπλήξως δὲ ἤκουον ᾄσματα, τὰ ὅποια ἀπωλέσθησαν μὲν καὶ ἐλησημονήθησαν ἐν Ἑλλάδι, διεσώθησαν ὅμως εἰς τὰ χωριά τῶν Ἑλλήνων ἀποίκων.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Κριμαίας μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν Ἑλληνικῶν ταγμάτων τοῦ Μπαλουκλαβᾶ καὶ τὴν πλήρη τῆς εἰρήνης ἀποκατάστασιν ἐτράπησαν εἰς τοὺς ἀγρούς, ἀπώλεσαν τὰ προνόμια τὰ ὅποια ἐκέκτηντο καὶ βαθμηδὸν ἀφωμοιώθησαν πρὸς τοὺς μουζίκους, διασώζοντες μόνον ἐκ παραδόσεως τὴν ἀμυδρὰν γνῶσιν τῆς καταγωγῆς τῶν, τὰ ὀλίγα συντρίμματα τῆς γλώσσης τῶν καὶ τὰ ᾄσματα τὰ ὅποια ἐφαῖδρονον ἄλλοτε τοὺς νοσταλγοῦντας πατέρας τῶν. Πάντες οὗτοι κατάγονται ἐκ τῶν πρώτων Ἑλλήνων, οἵτινες κατέφυγον μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς πρώτης ἐπαναστάσεως. Μεταξὺ τῶν χωρικῶν τούτων πλείστοι κατέφυγον εἰς τὴν Πετρούπολιν καὶ κατέλαβον ἐπισήμους θέσεις ἐν τῇ δημοσίᾳ ὑπηρεσίᾳ, ἢ διεκρίθησαν ὡς ἱεράρχαι καὶ στρατιωτικοὶ δοξάσαντες τὰ ὀνόματά τῶν καὶ τιμήσαντες τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, μεθ' ἧς τόσοι δεσμοὶ συνέδεσαν τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν. Εἰς προγενεστέρας ἐποχάς, ἱεράρχαι, ὑπουργοί, στρατηγοί, ναύαρχοι, διπλωμάται, λόγιοι προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας τῶν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν, καὶ σήμερον δὲ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων τῆς Ῥωσσίας οὐχὶ εὐάριθμοι κατέχουσι περιβλέπτους θέσεις καὶ θεωροῦνται ἐκ τῶν κυριωτέρων παραγόντων τῆς διοικήσεως καθ' ὅλους αὐτῆς τοὺς κλάδους. Ἡ φιλοξενία ἦν παρέσχεν ἡ Ῥωσσία εἰς τοὺς καταδυναστευομένους ὁμογενεῖς ἡμῶν καὶ ἡ ἐπιτηδεϊότης ἦν κέκτηται ἡ χώρα ὅπως ἐκμεταλλεῖται πᾶσαν ἱκανότητα χωρὶς φυλετικὰ ἰδέα νὰ ἀναστέλλωσι τὴν πρόσodon πάσης ξένης εὐφυίας, ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ διακριθῇ ἡ ἑλληνικὴ ὀξύνοια ἐν τῇ ὁμοδόξῳ χώρᾳ, παρ' ἧς εὗρισκον εἰς χαλεποὺς καιροὺς καταφύγιον πάντες οἱ καταδιωκόμενοι ὁμογενεῖς μας.

Τὸ ἐπιχειρηματικὸν ἰδίως πνεῦμα τοῦ Ἕλληνος εὖρε στάδιον ἐνεργείας καὶ δραστηριότητος, ἡ δὲ τάσις πρὸς τὴν ἐμπορίαν ἀνέπτυξεν εἰς τὰς παραλίας ἐκεῖνας, ἐνθα οἱ ἀργοναῦται ἐζήτουν τὸ χρυσομάλλον δέρασ, νέας θαλαρᾶς παροικίας, αἵτινες οὐδεμίαν ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὰ χωρία τῶν ἐκρωσσιζομένων ἑλλήνων τῆς Αἰκατερίνης. Αἱ παροικίαι αὗται ἔδωκεν μεγάλην κίνησιν καὶ νέαν ζωὴν εἰς τὰς μικρὰς ἐκεῖνας πόλεις, καὶ ἀνέπτυξαν πρώται τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον, κρατήσασαι ἐπὶ ἕνα καὶ πλέον αἰῶνα ἅπαν τὸ ἐμπόριον τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας εἰς τὰς χεῖράς τῶν. Ἡ Ὀδησσός, τὸ Ταϊγάνιον, ἡ Βερδιάνσκα, ἡ Σεβαστούπολις, τὸ Νικολάιεφ, τὸ Κέρτσιον, ἡ Μαριούπολις, ἡ Θεοδόσια, καὶ τόσαι ἄλλαι δευτερευούσης σημασίας ἐμπορικαὶ πόλεις τὴν πρόσodon τῶν εἰς ἐκείνους τὴν ὀφείλουσιν. Παρέλαβον ταύτας ἀσημάντους πολί-

γνας, ἢ ἀπλοῦς σταθμούς καὶ τὰς μετέβηλον εἰς μεγαλοπόλεις, εἰς κέντρα ἐμπορικά, δι' ὧν εἰσάγεται ἀμύθητος πλοῦτος εἰς Ῥωσσίαν. Φυσικῶς μὲ τὴν ἐργασίαν ἐπλούτησαν οἱ Ἕλληνες, μετὰ τοῦ πλοῦτου δὲ εἰσέχηθη καὶ ἡ πολυτέλεια τοῦ βίου καὶ βλέψεις εὐρυτέρας καὶ σκοπιμωτέρας ἐργασίας πρὸς βελτίωσιν τῆς τύχης τῆς πατρίδος. Ὡς μέτρα συντελεστικά πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐκρίθησαν ἡ ἰδρυσις ναῶν, Ἑλληνικῶν σχολείων καὶ ἡ σύστασις κοινοτικῶν ἐπιτροπῶν, αἵτινες ἀντεπροσώπευσον τὰς παροικίας πρὸς ἓν κέντρον ἐν Πετροπόλει τότε ἐδρεῦον. Διὰ τῶν μέσων τούτων ὑπεβίβοντο εἰς τοὺς καιροὺς τῆς δουλείας τὰ ἐθνικὰ φρονήματα, καὶ σήμερον ἔτι εἶνε τὰ μόνα μέσα δι' ὧν συνδέονται αἱ ἑλληνικαὶ παροικίαι μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Σήμερον καθ' ἅπασαν τὴν παραλίαν τῆς Μαύρης καὶ τῆς Ἀζοφικῆς καὶ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν τῆς Κασπίας καὶ τοῦ Καυκάσου μυριάδες Ἑλλήνων ἐγκατεσπαρμένοι ἐργάζονται πυρετωδῶς καὶ πλουτοῦσι σχηματίζοντες νέα ἑλληνικὰ κέντρα. Ἀραιότεροι πολὺ εἰσὶν οἱ παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Νέβα ἐγκατασταθέντες. οὗτοι δὲ ἐτράπησαν εἰς ἐλευθεριώτερα ἐπαγγέλματα, τινὲς μάλιστα κατέχουσι τὰς ὑψίστας θέσεις ἐν τῷ στρατῷ, καὶ ἄλλοι διακρίνονται μετὰ τῶν μεγάλων τραπέζιτων καὶ τῶν μεγάλων βιομηχάνων. Οἱ Ἕλληνες οὗτοι ὅπως καὶ οἱ τῶν παροικιῶν τῆς μεσημβρινῆς Ῥωσσίας διατηροῦσιν ἀκαταία τὰ Ἑλληνικὰ τῶν αἰσθήματα, γλυκυτάτας δ' ὑφιστάμεθα συγκινήσεις, ὡσάντις συναντώμεθα μεθ' Ἑλλήνων πρὸ αἰῶνος καὶ πλέον ἐκπατρισθέντων, οἵτινες ὁμῶς διετήρησαν τὰ πατροπαράδοτα ἔθιμα ἐν τοῖς οἰκοῖς των, λαλοῦν τὴν γλῶσσαν μας μετὰ τῆς ἰδιαζούσης ἐκείνης προφορᾶς, ἣτις δὲν τὴν καθιστᾷ δυσάρεστον καὶ πολλὰκις ἠκούομεν τὰς Ἑλληνίδας ἀπαγγέλλωσι στίχους τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτου, ἢ νὰ ψάλλωσιν ᾠδαίματα τὰ ὅποια ἡμεῖς οἱ ἐνταῦθα βιοῦντες ἐλησημονήσαμεν πλέον καὶ τὰ ὅποια μᾶς ἐφαιδρουν τὰ παιδικὰ μας ἔτη. Ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ πρωτεύουσα διαμένει ὁ στρατηγὸς Σοφιανὸς ἀρχηγὸς τοῦ Ῥωστικοῦ πυροβολικοῦ, καταλαβὼν τὴν ὑπερτάτην ἐν τῷ σώματι τούτῳ ἀρχὴν διὰ τῆς πολυμαθείας του καὶ τῆς ἐξόχου ἐπιστημονικῆς μορφώσεώς του, ἐν δὲ τῇ Μόσχῃ ὁ στρατηγὸς Κωνσταντᾶς, εἰς ἐκ τῶν ὀλίγων προσωπικῶν φίλων τοῦ Τσάρου, διοικῶν σήμερον τὰ στρατεύματα τῆς ἀρχαίας πρωτεύουσας. Ὁ Ἕλλην στρατηγὸς τοὺς βαθμοὺς καὶ τὰ παράσημά του ἔλαβεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν μαχῶν. Βραχὺς τὸ ἀνάστημα, ὀλιγόλογος, θερμὸς πατριώτης, ἀνδρείος στρατιώτης, ἀπὸ τοῦ Κριμαϊκοῦ πολέμου δὲν ἔπαυσε πολεμῶν, κατὰ τὸν τελευταῖον δὲ Ῥωσσοτουρκικὸν πόλεμον τῷ εἶχεν ἀνατεθῆ ἡ μᾶλλον ἐμπιστευτικὴ θέσις, ἡ ἀρχηγία τοῦ στρατοῦ τῶν γερμανικῶν συνόρων. Ἐν Κριμαίᾳ ὁ ἴδιος αὐτοκράτωρ τῷ προσέφερε ἀδαμαντοκόλλητον σπάθην, κατὰ δὲ τὸ 1860 ἀποσταλεὶς ἀρχηγὸς εἰς τὴν ἐπαναστατήσασαν Πολωνίαν κατέστειλεν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τὴν ἐκράγεισαν ταύτην ἐπανάστασιν. Ἦδη πρὸ πέντε ἐτῶν ἐώρτασε τὴν πεντηκοστὴν ἀμφιετηρίδα τῆς ἐνάρξεως τοῦ στρατιωτικοῦ του σταδίου, ἐν τούτοις

ἐξαιουλοῦσθε διάγων βίον ἀπλοῦν, ὡς ὅτε ἦτο κατώτερος ἀξιοματικὸς ἐν Κριμαίᾳ. Ἀλλὰ ὁ Κωνσταντᾶς δὲν εἶνε ὁ μόνος Ἕλλην ὅστις διέπρεψε κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον. Τὰ Ἑλληνικὰ τάγματα τοῦ Μπαλουκλαβᾶ ἐτέλεσαν θαύματα ἀνδρείας, εἰς δὲ τὰ ἀπέραντα ἐκεῖνα κοιμητήρια, μετὰ τῶν μυριάδων Ῥωσσῶν πολεμιστῶν, πολλοὶ Ἕλληνες ἀναπαύονται ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ μεγάλου σταυροῦ, ὅστις φυλάττει τὴν μνήμην τῶν ἐκεῖ πεσόντων ἡρώων.

Ὅπως ἐν τῷ στρατῷ οὕτω καὶ ἐν τῷ ναυτικῷ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λάμπρου Κατσῶνη, δὲν ἔπαυσαν οἱ Ἕλληνες πληροῦντες λαμπρὰς σελίδας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ναυμαχιῶν τοῦ Ῥωστικοῦ ναυτικοῦ· σήμερον ἔτι ζῆ ὁ Ἕλλην ναύαρχος κ. Ἀρκᾶς, πρὸ ὀλίγων δ' ἐτῶν ἀπέθανεν ὁ Βελιανίτης, ὁ Κρύτσκις, ἄνδρες καταλαβόντες τοὺς μεγίστους ἐν τῷ ναυτικῷ βαθμοὺς, ἐν ᾧ ἕτεροι Ἕλληνες πρὸ πολλοῦ συμμετασχόντες πλείστων ναυμαχιῶν συνεδοξάσθησαν μετὰ τοῦ Ναχίμωφ, τοῦ Κορνίλωφ καὶ τοῦ Λάζαρεφ. Σήμερον ἔτι εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τὸ ναυτικὸν πολλοὶ ὑπάρχουσι νέοι Ἕλληνες ἀξιοματικοί, ὧν λαμπρὸν προσιωνίζεται τὸ μέλλον. Ἐν τῇ διπλωματικῇ ἐπίσης ἀπὸ τοῦ Καποδιστρίου πλείστοι Ἕλληνες ὑπηρετήσαν καὶ ἀντεπροσώπευσαν εἰς τὰς ξένας αὐτὰς τὸν αὐτοκράτορα, σήμερον δ' ἔτι πρεσβευτὴς ἐν Ῥώμῃ διατελεῖ ὁ κ. Βλάχκαλις πρὸ τινος ὑφυπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἐν Βελιγραδίῳ ὁ κ. Περσιάνης, γαμβρὸς ἐπ' ἀδελφῇ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν κ. Ράλλη.

Τὰ ἀναφερόμενα ὀνόματα δὲν εἶνε τὰ μόνα ἅτινα λαμπρύνουσι τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν τῇ ξένῃ· εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν οἱ Ὑψηλάνται, οἱ Μουρούζαι, οἱ Σοῦτσοι, ὁ Κρίτσκις διεκρίθησαν καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς Ῥωσσιῆς διοικήσεως. Ἀλλ' οὔτε οἱ μεγάλοι τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν βραβμοί, οὔτε αἱ ἀποδιδόμενα πρὸς αὐτοὺς τιμὰ ἀποτελοῦσι τὴν δυνάμειν καὶ τὴν θαλερότητα τῶν Ἑλληνικῶν ἐν Ῥωσσίᾳ παροικιῶν. Ἐκεῖνοι οἵτινες καθιστῶσι τὰς Ἑλληνικὰς παροικίας περιβλέπτους καὶ πληροῦσι τὴν Ῥωσσίαν μετὰ ὀνόματά των εἶνε οἱ ἐμποροὶ, οἱ ναυτιλλόμενοι καὶ οἱ βιομηχάνοι, οὗτοι συσφίγγουσι τοὺς δεσμοὺς μετὰ τῶν παροικιῶν καὶ τῆς μητροπόλεως καὶ αὐξάνουσι τὸν ἑλληνικὸν πλοῦτον καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἰσχύιν ἐν τῇ γῶρᾳ ἐκείνῃ. Πτωχοὶ βιοπαλαισταὶ οὗτοι ἀπέργονται τῆς Ἑλλάδος, διασπείρονται εἰς τὰ παράλια ἢ εἰς τὰ βάθη τῆς Ῥωσσίας καταλαμβάνουσι ὅλους τοὺς ἐμπορικοὺς σταθμοὺς καὶ συγκοινωνοῦσι ἐμπορικῶς τὰς κόμας πρὸς τὰ μεγάλα ἐμπορικὰ κέντρα. Εἰς τὰς πόλεις ἐνθα τὸ ἐμπόριον τῶν σιτηρῶν δὲν ἔχει μεγάλην σημασίαν καθίστανται βιομηχάνοι, ὀπωροπῶλαι, πλαυνόδοι, μικρέμποροι εἰς τὰ χωρία καὶ σπογγοπῶλαι εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Μόσχας, μάγειροι εἰς τὸ Χάρκωβον καὶ ναῦται εἰς τὰς παραλίαις. Εἰς τοὺς ἐργατικούς τούτους Ἕλληνας ἡ Ῥωσσία ὀφείλει τὴν πρόδον τῶν πόλεων τῆς, τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου τῆς καὶ τὴν συγκέντρωσιν μεγάλου πλοῦτου εἰς τὰ πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἀσήματα χωρία. Μετὰ τὴν ὑλικὴν εὐημερίαν τῶν πρώτων ἐλλήνων ἀμέσως διέλαμψεν ἡ ἰδέα τῆς ἰδρύσεως ναῶν

καὶ σχολείων πρὸς ὑπόθαλψιν τῶν ἑλληνικῶν φρονημάτων. Τινὰ τῶν σχολείων τούτων ἐξησφαλίσθησαν δι' αὐτοκρατορικῶν προνομίων, ἐξακολουθοῦν δὲ λειτουργοῦντα ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος τούτου. Τὸ Ἑλληνικὸν ἐν Ὀδησσῶ σχολεῖον περιλαμβάνον καὶ δύο γυμνασιακὰς τάξεις, ἰδρύθη ἀπὸ τοῦ 1817. Τὸ ροδοκανάκειον παρθενιαγωγεῖον ἀπ' ἐτέρου ἀποδίδει πλουσιωτέρους καρπούς. Αἱ νεάνιδες ἐξέρχονται τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου κάλλιστα κατηρτισμέναι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, συντελοῦσι δὲ σπουδαίως εἰς τὴν διατήρησιν ταύτης γενόμεναι αἱ πρῶται διδάσκαλοι τῶν τέκνων των.

Ὅμοια σχολεῖα ὑπάρχουσι σήμερον εἰς Σεβαστούπολιν, Βεργιάνσκαν καὶ Ταϊγάνιον, ἔνθα οἱ Ἑλληνοπαῖδες ἐκμανθάνουσι τὴν μητρικὴν των γλῶσσαν τὸσον τουλάχιστον, ὅσον νὰ παρακωλύη τὴν ἀφομοιωτικὴν δύναμιν τῆς ρωσικῆς φυλῆς. Εὐτυχῶς ἀπ' ἐνὸς τὰ σχολεῖα καὶ ἀπ' ἐτέρου ἢ διηνεκῆς ἐγκατάστασις νέων ἐξ Ἑλλάδος στοιχείων, κατῴρωσε νὰ διατηρῆ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς παροικίας τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τὸσον ἀγνήν, ὥστε ἀκούων τις τὰς κομψὰς Ἑλληνίδας λαλούσας ταυτην, λησμονεῖ ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὰς παραλίαις τῆς Μαιώτιδος ἢ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ταυάιδος. Τὰ σχολεῖα ταῦτα καὶ ὑπὸ ἐτέραν ἔποψιν ἀποβαίνουσι χρησιμώτατα εἰς τὰς Ἑλληνικὰς παροικίας. Ἡ μέριμνα πρὸς συντήρησιν αὐτῶν φέρει εἰς συνάφειαν τοὺς ἡμετέρους ὁμογενεῖς καὶ συνδέει στενωτέρου τούτους πρὸς ἀλλήλους. Οὕτως ἀπ' ἐνὸς διὰ τοῦ ἐμπορίου καὶ διὰ τῶν μεγάλων τραπεζιτικῶν καταστημάτων καὶ διὰ τῶν σχολείων ἀπ' ἐτέρου, αἱ ἑλληνικαὶ παροικίαι προάγονται καὶ καθίστανται δυνάμεις πραγματικαὶ διὰ τὴν Ἑλλάδα. Αἱ δυνάμεις δὲ αὗται δὲν εἶνε ἡθικαὶ μόνον ἀλλὰ καὶ ὕλικαί. Ἄνευ τῶν παροικιῶν τούτων ἀμφίβολον θὰ ἦτο ἂν ἠδύνατο ν' ἀνθέξῃ ἡ παρακμάζουσα ἱστιοφόρος ναυτιλία μας. Οἱ Ἕλληνες ναυτιλλόμενοι ἐκεῖ εὐρίσκουσι προστασίαν. Πλειστάκις μὲ προφανῆ ζημίαν των οἱ Ἕλληνες ἔμποροι φορτώνουσι τὰ ἑλληνικὰ ἱστιοφόρα, ἵνα προλάβωσιν ἐνδεχομένην καταστροφὴν αὐτῶν, ἐκ τῆς διαχειμάρσεως ἐν τῇ Ἀζορικῇ καὶ τῇ Μαύρῃ θαλάσῃ. Εἰς τὴν εὐεργετικὴν ταύτην δρᾶσιν, τὴν ἄνευ πατάγου γινομένην, πρωτοστατεῖ ἐν Ταϊγανίῳ γέρον ὁμογενὴς ὁ κ. Μαρκῆς Βαλλιάνος. Πρὸ τινῶν ἐτῶν διακόσια καὶ πλέον ἱστιοφόρα ναυλοχοῦντα εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Ταϊγανίου καὶ διακινδυνεύοντα νὰ διαχειμάρσωσιν ἐκεῖ καταστρεφόμενα, ἐφορτώθησαν παρ' αὐτοῦ ὅλα ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν. Μεγάλως ὑπέστη ζημίαν οὗτος ἀλλὰ διέσωσεν ἐκ τοῦ ὀλέθρου διακόσια ἑλληνικὰ σκάφη. Ἡ εὐεργεσία αὕτη τοῦ φιλοπάτριδος Κεφαλλῆνος ἔσωσε τὴν ἑλληνικὴν ναυτιλίαν.

Ὁ κ. Μαρκῆς Βαλλιάνος εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν τύπος τοῦ Ἕλληνοῦ ἔμπορου. Ἡ ἑλληνικὴ μεγαλοφυγία καὶ ἀκατάβλητος δραστηριότης ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐσαρκοῦται εἰς τὸν βραχύσωμον ἐκεῖνον γέροντα τοῦ Ταϊγανίου, ὅστις ἀφῆκε τὴν πατρίδα του πτωχὸς ναύτης, ἐγένετο πλοίαρχος μικροῦ πλοίου ἐν τῇ Ἀζορικῇ, μετὰ μικρὸν δὲ ἐπαρουσιάσθη ὡς ἔμπορος καὶ μετὰ πάροδον πενήντα ἐτῶν ἀριθμῆ

τόσα ἑκατομμύρια ρούβλια ὅσα καὶ ἔτη. Γράμματα πολλὰ δὲν γνωρίζει· μόλις δύναται νὰ θέτῃ εἰς τὰς ἐπιταγὰς τὴν ὑπογραφήν του, ἀλλ' ὁμως μόνος του διευθίνει ὅλην τὴν κολοσσιαίαν μηχανὴν τοῦ ἐμπορικοῦ του οἴκου, περιλαμβάνοντος τόσα ὑποκαταστήματα, ὅσας πόλεις ἔχει ἡ μεσημβρινὴ Ῥωσσία. Ἐν τῷ γραφεῖῳ ἐκεῖνῳ διασταυροῦνται αἱ ἐπιχειρήσεις πανταχόθεν τῆς Εὐρώπης, τῇ ἐμπνεύσει του δὲ περατοῦνται ὑποθέσεις ἑκατομμυρίων ρουβλίων καὶ κυκλοφοροῦν δισεκατομμύρια ὅλα κατὰ πᾶν ἔτος. Τίποτε, οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον γίνεται χωρὶς αὐτὸς νὰ δώσῃ διαταγὴν. Ἴνα ἐπαρκέσῃ εἰς ὅλα ταῦτα, ἀπὸ τῆς 6 πρῶνῆς ὥρας τὸ θέρος εὐρίσκεται εἰς τὸ γραφεῖον του καὶ οὕτως ἐξακολουθεῖ μένων εἰς αὐτὸ μέχρι τῆς ἐσπέρας. Βραχὺς τὸ ἀνάστημα, μὲ περιέργους ἐκφραστικωτάτους ὀφθαλμούς, μὴ δυναθεῖς ἐπὶ ἐξήκοντα ὅλα ἔτη νὰ ὀμιλῇ ὀρθῶς ἐξήκοντα ρωσικὰς λέξεις, ἀλλὰ διατηρῶν ἐν τῇ φράσει του ἀμείωτον τὸ ἑπτανησιακὸν ἰδίωμα, ἀπέμεινεν ἀφελὴς καὶ εἰλικρινὴς ὡς ναύτης καὶ τώρα ὅτε ἡ περιουσία του θεωρεῖται μυθώδης. Φιλοδοξίας δὲν ἔχει· παράσημα οὐδέποτε ἐθήρυσσε καὶ οὐδεὶς τὸν εἶδε ποτὲ νὰ φέρῃ ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα τὸν ἐτίμησεν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις· δόξαν ἀγοραζομένην μὲ τὸ χρῆμα δὲν ἐζήλευσεν. Τὸν φλέγει μόνον τὸ πῦρ τῆς ἐργασίας, αὕτη δὲ νομίζει τις ὅτι τοῦ διατηρεῖ ὅλην τὴν θαλερότητα τοῦ γῆρατός του. Φιλάργυρος δὲν εἶνε, ἀλλὰ οὐδέποτε δαπανᾷ ἄνευ λόγου καὶ πρὸς ματαίαν ἐπίδειξιν, ὅταν ὁμως πρόκειται νὰ παράσῃ βοήθειαν τινα οὐχὶ προσωρινήν, ἀλλὰ χρησιμεύουσαν ὅπως ὑποβοηθήσῃ αὐτὸν εἰς ἐργασίαν καὶ πλουτισμόν, παρέχει ἀφειδίως τὰ μέσα καὶ εἶνε ἔτοιμος ν' ἀνοίξῃ τὸ ταμεῖον του, μετὰ τοῦ ταμεῖου τῶν πολυτίμων συμβουλῶν τῆς πολυχρονίου πείρας του.

Ἀντιθέτως πρὸς τὸν κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικὸν τούτον τύπον, τὸν βασιλέα τοῦ ἐμπορίου, διαπρέπει ἐν Ὀδησσῶ ἕτερος βαθύπλουτος ὁμογενὴς ὁ κ. Γρηγόριος Μαρασλῆς, μυστικοσύμβουλος τοῦ αὐτοκράτορος καὶ δήμαρχος τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης. Γεννηθεὶς πλούσιος δὲν ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον οὐδ' ἐμεγαλοῦργησε τὸν κερδῶν θεραπεύων Ἑρμῆν, ἀλλ' ὡς δημόσιος λειτουργὸς κατ' ἀρχὰς, κατόπιν δὲ παραιτηθεὶς τῆς δημοσίας υπηρεσίας, ἀφωσιώθη εἰς τὴν εὐποιίαν καὶ κατέστη εἰς τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τῆς Ὀδησσοῦ, σήμερον δὲ εἶνε ὁ δημοτικώτερος τῶν κατοίκων τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης. Μεγαλόφρων καὶ εὐγενὴς, κατέχει ἡγεμονικὴν περιουσίαν καὶ δὲν φεῖδεται οὐδόλως αὐτῆς προκειμένου νὰ ἀγαθοεργήσῃ. Τιλοῦχος τῆς αὐλῆς καὶ ἀγαπημένος ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἐτιμήθη διὰ τῶν μεγαλειτέρων παρασῆμων καὶ τῆς ἰδιαιτέρας εὐνοίας τοῦ αὐτοκράτορος. Ὁ λαὸς τῆς Ὀδησσοῦ ἐκτιμῶν τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀνδρὸς ἐκλέγει τοῦτον ἐπὶ δεκαπενταετίαν δήμαρχον, καὶ τοι δὲ ἀπὸ πολλοῦ κουρασθεὶς ζητεῖ νὰ ἀποσυρῆ τῶν ὀχλήσεων τῆς δημοκρατίας δὲν δύναται ἐν τούτοις, ὑποκύπτων εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς πόλεως, ἧς ἀρχοντεύει. Ἡ προτίμησις αὕτη δὲν εἶνε στερημένη πραγματικῶν λόγων, διότι ἐπὶ τῆς δημοκρατίας του ἡ πόλις ἠλλάξεν

ὄψιν, πάντα δὲ τὰ μεγάλα ἔργα ἄτινα κλείζουσι τὴν πόλιν ταύτην ὀφείλονται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ κ. Μαρασλῆ. Ἡ θαυμάσια ὁδοστρωσία, τὰ ὕδατα, ὁ φωτισμός, τὰ θαυμάσια βουλευθάρτα, τὸ θέατρον, οἱ κήποι εἶνε ἔργα συνδεόμενα ἀναποσπάστως μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μαρασλῆ. Οὐ μόνον δὲ ὡς Δήμαρχος εἰργάσθη κατ' ἐξοχὴν ὑπὲρ τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀτομικῆς περιουσίας του ἀπειρα ἐδαπάνησε καὶ ἐπροίκισε τὴν πόλιν δι' ὠραιότατων ἰδρυμάτων, ἐξ ὧν πρωτεύουσαν θέσιν κατέχει ἡ δημοτικὴ βιβλιοθήκη.

Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς παροικίας ἀπὸ ἐτῶν εἶνε ἡ ψυχὴ αὐτῆς, ὑποθάλπων τὸν πατριωτισμὸν τῶν ἐγκατεστημένων ἐκεῖ ἐλλήνων, ἐρχόμενος πάντοτε ἀρωγὸς εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς παροικίας. Οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες διαφόρως δρώντες παρὰ τῷ ἐν Ρωσίᾳ Ἑλληνισμῷ, ἀποτελοῦσιν οὕτως εἰπεῖν τὰς κορυφὰς τῶν παροικιῶν τούτων καὶ ἐκπροσωποῦσι τοὺς ἐν Ρωσίᾳ Ἑλληνας, ὡς παρουσιάζονται οὗτοι ὑπὸ τὰς δύο διαφόρους αὐτῶν φάσεις. Πέριξ τῶν δύο τούτων κέντρων εἰς εὐρύτατον, εἰς ἀπέραντον κύκλον μυριάδες Ἑλλήνων ἐργάζονται καὶ βιοπαλαίου. Πτωχοὶ ἀπερχόμενοι τῆς πατρίδος των θὰ εὐρωσιν ἔργον καὶ βαθμηδὸν ἀποκαθίστανται πλούσιοι καὶ ἰσχυροὶ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ. Ἴσως ἔνεκεν τοῦ κλίματος καὶ ἔνεκεν τοῦ πολιτεύματος ὑπ' ὃ βιοῦσι δὲν ἐκδηλοῦται ζωηρῶς ἀλλ' ἐπιπολαιῶς ὁ πατριωτισμὸς τῶν ἐν Ρωσίᾳ Ἑλλήνων, ἀλλὰ οὐδεμίαν ὑπάρχει ἀντίρρησης ὅτι κατ' ἐξοχὴν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ θετικώτερον σκέπτονται καὶ θετικώτερον ἐργάζονται οἱ Ἑλληνες. Παρ' αὐτοῖς λειτουργοῦσι περισσότερον αἱ ἴνες τοῦ ἐγκεφάλου ἢ οἱ παλμοὶ τῆς καρδίας· ἡ διαφορὰ ὅμως αὕτη δὲν ἐπηρεάζει οὐδὲν τὴν θερμότητα τῆς φιλοπατρίας οὐδὲ χαλαροῖ τοὺς δεσμοὺς πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ ἄποικοι οὗτοι δὲν εὐρίσκονται μόνον εἰς ἐπικοινωνίαν διὰ τοῦ ἐμπορίου ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ πνεύματος, μετὰ προθυμίας παρακολουθοῦντες τὴν γενομένην φιλολογικὴν κίνησιν ἐν Ἑλλάδι, ὅσον ἐν οὐδενὶ κέντρῳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Μεταξὺ τῶν ἐμπόρων ἐκείνων τοὺς ὁποίους φαντάζεται τις ὅτι οὐδὲν ἕτερον σκέπτονται ἢ τὸν σίτον καὶ τὰ συναλλάγματα των, ὑπάρχουσι ἄνδρες πεπαιδευμένοι, λόγιοι, καλλιτέχναι καὶ ἐπιστήμονες, οἵτινες ἠδύνατο νὰ διαπρέψωσιν ἐν ἐτέρῳ κυρίως κύκλῳ ἢ ἐν τῷ ἐμπορίῳ. Ἐγνώρισα πλείστους τούτων, πολλάκις δὲ μὲ ἐξέπληξεν ἡ βαθύνοια καὶ αἱ φιλολογικαὶ γνώσεις αὐτῶν, καὶ οὐχὶ σπανίως ἠσθάνθην ὑγκαινομένους τοὺς ὀφθαλμοὺς μου, ἀκούων μετριόφρονα ἔμπορον ν' ἀπαγγέλλῃ στίχους τοὺς ὁποίους θὰ ἐξήλεον καὶ αὐτοί, οἵτινες σήμερον θεωροῦνται οἱ μᾶλλον εὐστομοὶ τῶν ποιητῶν μας. Ἀποσυρθεὶς τοῦ ἐμπορίου ζῆ ἐν Ὁδησσῷ ὁ κ. Παναγιώτης Δουρδούφης, ὅστις ἠδύνατο νὰ εἶνε ἐν τῶν ἐγκαλλωπισμάτων τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, θὰ ἦσαν δ' εὐτυχεῖς πλείστοι τῶν διαπρεπόντων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ πνεύματι Ἀθηναίων, ἂν ἠδύνατο νὰ παρακολουθῆσιν ἕτερον τρόφιμον ἄλλοτε τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν ἀποθανόντα ἐν Ταϊγανίῳ, τὸν Ἀριστείδην Ταρλᾶν. Ἀνέφερα ἀπλῶς δύο ὀνόματα, ἀλλ'

ἠδύνατο νὰ σημειώσω πολλὰ ἐνταῦθα ἀνδρῶν, οἵτινες ἐκτραπέντες τοῦ σταδίου εἰς ὃ τοὺς προώρισεν ἡ φύσις ἄλλως ἔδρασαν ἐν τῇ ξενίᾳ.

Τὸ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐμπόριον κατέστρεψε πλείστας δυνάμεις, αἵτινες ἠδύνατο ν' ἀποθῶσι πολυτρόπως χρήσιμοι εἰς τὴν ἐθνικὴν πρόοδον. Οὗτοι ἀτομικῶς μόνον ἠδικήθησαν ἐκτραπόντες τοῦ ἀληθοῦς προορισμοῦ αὐτῶν, συνετέλεσαν ὅμως ὅπως ἀνυψώθωσιν αἱ Ἑλληνικαὶ παροικίαι καὶ καταστῶσιν αὐταὶ δυνάμεις τοῦ ὅλου Ἑλληνισμοῦ. Ἴσως ἔνεκεν κυβερνητικῆς ἀβουλίας αἱ δυνάμεις αὐταὶ δὲν ἐξέπληρωσαν πᾶν ὅ, τι ἠδύνατο νὰ ἐκτελέσωσι καὶ δὲν ἐράνησαν χρήσιμοι ὅσον καὶ ὅπως ἔδει. Τοῦτο δὲν ἀποκλείει ὅμως τὸ μέλλον· αὐταὶ αἱ ἴδιαι παροικίαι κατανοοῦσι τὴν ἔλλειψιν ταύτην, δὲν ἔχομεν δὲ οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν αἱ Ἑλληνικαὶ ἐν Ρωσίᾳ παροικίαι θ' ἀποθῶσι παντοιοτρόπως ὠφέλιμοι εἰς τὴν μητρόπολιν των. Πρὸς τοῦτο οὐδὲν ἕτερον ἀπαιτεῖται ἢ μικρὰ ἐνέργεια ἐντεῦθεν, ἡ ἐνέργεια δ' αὕτη δὲν πιστεύομεν ὅτι θέλει λείπει.

ΘΕΟΔΩΡΟΣ Α. ΒΕΛΛΙΑΝΙΤΗΣ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΣΤΕΦΑ

«Νὰ μου κάμετε τὴ χάρι νὰν τῆ λησμονήσετε πηλεῖο ἐφτούνη τὴν ἱστορίαν», ἔλεγεν εἰς τὸ σπῆτι ὁ Γιακουμάκης, «γιατὶ ὅσῳ ζῶ δὲν θὰ γίνῃ τέτοια ἀτιμία. Μὴ μου ἀναφέρετε ἄλλη βολὰ γιὰ Τόνη καὶ Ξετόνη, γιατί θὰ κάμω πράγματα μεγάλα ἐδῶ μέσα.

— Τόρα πηλεῖο ποῦ μᾶς ἀκουσε ὁ κόσμος, Γιακουμάκη μου, καὶ ἤρθανε πατέρας καὶ γιὸς σὰ σφαγιά, μποροῦμε, μὰ μποροῦμε νὰ κάμουμε καὶ ἄλλοιῶς;» παρετήρει κλαυθμηρὰ ἡ Γιακουμάκαινα.

«Ἐγὼ μπορῶ!» ἔβρυχάτο ὁ γέρον «ὅποιος δὲν μπορεῖ, νὰ κοπιᾶσῃ καλιὰ του ἀπὸ τὸ σπῆτι μου!

— Μαγάρι, μαγάρι, γιὲ μου, νὰ μπόρεια νὰ φύγω ἀπὸ δῶ μέσα. Ἄς εἶχα τσοὶ γιουὺς μου κ' ἐγὼ ἢ κακομοῖρα καὶ τᾶβλετες ἂν δὲν θᾶκανα ἐκεῖνο πῶπρεπε γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἡσυχία τοῦ σπιτιοῦ. Ὅχι ποῦ ἀντιστέκεσαι χωρὶς αἰτία καὶ ἀφορμή, τὸσον καιρὸ, ἔτσι ἀπὸ ἱμπένιο πῶς δὲν ἠθέλαμε τὸ γιὸ τοῦ Κατσουρέλα σου. Σὲ ξέρω ἐγὼ τί κακὸς ἄνθρωπος εἶσαι. . . νὰ μὰ ὅ, τι πιστεύω. . . ὅ, τι μᾶς κάνεις καὶ μας πιλατεύεις θὰν τα λάβῃς ἀπὸ τὸ Θεό. . . νὰί, νὰί!

— Νέκρα καὶ ξερομαραῆλα νὰ σε φάῃ!» ἐμουρμούριζεν ὁ Γιακουμάκης, ὅσκις δὲν διέκοπτε δι' ὕρου ἐπιβλητικῷ τῆς γραχίας τὴ φαρωμάρα καὶ ἠδύδακε νὰ τὴν ἀνέχεται, κύπτων πρὸ τοῦ ἐπίπλου του εἰς τὸ ἄλλο δωμάτιον καὶ ἀνασκαλεύων ἐπὶ ὥρας πολλὰς τὰ συρτάρια του καὶ τὰς θήκας καὶ τὰς θέσεις, ὡς ἂν ἐζῆτει κάτι, τὸ ὅποιον δὲν εὐρίσκειν. Αἱ παρηχητικαὶ κατᾶραι ἦσαν συνήθεις τότε εἰς τὸ τόμα του· ὀχειὰ ἀπῆντα εἰς τὸ ὄχι τῆς γραχίας, σέορα εἰς τὸ ναι, θηλειὰ καὶ κόμπος εἰς τὸ ἔτσι θέλω καὶ νὰ ξεραθῆς εἰς τὸ δὲν ἠξέυρω!